

Asia: VN/21366/2020

Arviomuistio postilain muutoksista

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Maaseutupolitiikan neuvoston sihteeristön lausunto asiaan arviomuistio postilain muutoksista (VN/21366/2020)

Maaseutupolitiikan neuvoston (jäljempänä MANE) sihteeristö kiittää mahdollisuudesta lausua postilain arviomuistioon liittyen.

MANE sihteeristö painottaa, että postilain osalta on tärkeä huomioida, kuinka digitalisaation mukanaan tuomat haasteet postitoiminnalle saataisiin yhdistettyä kansalaisten tiedonsaannin turvaamiseen yhdenvertaisesti koko maassa. Postilain valmistelussa tulee tunnistaa muutosten vaikutukset erityisesti harvaan asutuilla alueilla ja saaristossa asuvien kansalaisten perusoikeuksiin. Erytistarkasteluun tulee myös ottaa yritysten tasa-arvoiset mahdollisuudet toimia ja kehittyä maaseutu- ja saaristoalueilla.

MANE sihteeristö huomauttaa pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman kirjauksista ja edellyttää niiden huomioimista postilain päivittämisessä:

- Turvataan postipalvelujen oikeudenmukainen saatavuus koko maassa
- Postilakia ja sen toteutumista tarkastetaan säilyttäen yleispalveluvelvoite
- Selvitetään kokonaisvaltaisesti vaihtoehtoja postin ja sanomalehtien jakelun turvaamiseksi koko maassa moniäänisen tiedonvälityksen varmistamiseksi
- Edistetään pakettiautomaatin saamista jokaiseen kuntaan
- Postinjakelu turvataan harvaan asutuilla alueilla sekä saaristossa saaristolain mukaisesti

- Maksuton poste restante varmistetaan ihmisille, joille se on ainoa tapa vastaanottaa postia

MANE sihteeristö pitää tärkeänä viisipäiväistä postin jakelua erityisesti yleispalvelukirjeiden ja sanomalehtien osalta. Mikäli kuitenkin päädytään kolmipäiväiseen jakeluun, on sanomalehti jaettava viitenä päivänä viikossa. Mikäli jakelupäivät jätetään laissa avoimeksi, tulee niiden olla tiedossa hyvissä ajoin. Jakelupäivien on oltava ennakoitavissa ja mahdollisista muutoksista on myös ilmoitettava hyvissä ajoin. Sanoma- ja aikakauslehtien osalta on jakelupäivien oltava tietyt kiinteät viikonpäivät koko maassa.

Sihteeristö toteaa, että haja-asutusalueiden tiedonvälitystukea kaavillaan myönnettäväksi vain muutaman vuoden kestäväälle siirtymäajalle. Paperilehti on edelleen tulevaisuudessakin monelle tärkeä media. Sen kohtuuhintainen ja toimiva jakelu on varmistettava jatkossakin. Tiedonvälitystuen (ns. jakelutuen) tarve tulee arvioida siirtymäajan aikana maaseudun asukkaiden, yritysten ja toimijoiden näkemykset huomioiden. Kansalaisten yhdenvertaisuus asuinpaikasta riippumatta ja toimijoiden tasa-arvoiset mahdollisuudet toimia eri puolilla maata on taattava. MANE sihteeristö näkee, että mikäli tarvetta tuelle edelleen on, tulee sen olla pidempiaikainen, jopa pysyvä ratkaisu.

Jakelutuen valmistelussa, toteutuksessa ja seurannassa tulee huomioida alueelliset erot. Tuen kilpailutus tulee toteuttaa niin, että se mahdollistaa alueilla toimivien paikallisten toimijoiden osallistumisen siihen. MANE sihteeristö esittää, että jakelutuen kilpailutus toteutetaan alueellisesti rajatusti. Edelleen sihteeristö esittää, että jakelutoiminnan keinoja ja sisältöä tulee kehittää monipuolisemmiksi ja hakea uusia asiakkaiden näkökulmasta toimivia ratkaisua etenkin maaseutualueilla, mutta myös saaristossa.

MANE sihteeristö toteaa, että ihmisten lisääntyvää monipaikkaisuutta ja sen tuomaa kausittaista asukasmäärän lisäystä maaseutualueille ei ole riittävästi huomioitu arviomuistiossa. Sihteeristö huomauttaa, että vapaa-ajan asunnot sijoittuvat pääasiassa maaseutualueille, saaristoon ja erämaa-alueille. Monipaikkainen kausi- ja/tai osa-aika-asuminen sekä paikkariippumaton työnteke on edelleen yleistynyt koronapandemian myötä. Onkin odotettavissa, että monipaikkaisuuteen liittyvät käytännöt jäävät osittain tai jopa laaja-alaisesti pysyviksi. Monipaikkaisten asukkaiden merkityksen Postin asiakaskuntana tulee kasvamassa. Monipaikkaisuuden lisääntyminen on syytä huomioida siten, että postilaatikon sijaintiin liittyvä säädös ”kohtuullisen matkan päässä postin saajan osoitepaikasta paikalliset olosuhteet huomioon ottaen” koskee myös vapaa-ajan asuntoja.

Postilain arviomuistiossa ei ole MANE sihteeristön näkemyksen mukaan myöskään riittävästi huomioitu koronapandemian myötä lisääntyneitä verkkokaupan hyödyntämistä. Verkkokauppa on kasvattanut tarvetta koteihin tapahtuvaa pakettien jakelua – myös maaseutu- ja saaristoalueilla. Maaseudulla toimivien yritysten kasvavalle verkkokaupalle ja kilpailukyvyille on myös tavarantoimitusten nopeus erityisen tärkeää. Digitalisaation tuomia paikasta riippumattomuuden etuja ei päästä täysimääräisesti hyödyntämään, jos tuotteita ei saada sujuvasti toimitettua

asiakkaille. Postitus on yleinen pientoimitusten lähettämistapa ja tämän hyödyntäminen on mahdollistettava maaseutualueilla jatkossakin.

Postin jakelussa olevien sanomalehtien tilanne Suomessa on kriittisessä tilanteessa. Postin jakeluhinnat ja niihin kohdistuneet korotukset vuosina 2015–2021 ovat suurin ja merkittävin kustannustekijä lehdillä, korotukset ovat olleet jopa yli 50 prosenttia tällä aikavälillä. Lehtien taloudelliseen tilanteeseen vaikuttaa keskeisesti mainostulot. Nämä ovat uhattuina, mikäli keskeisen ilmoituspäivän eli keskiviikon jakelu lopetetaan. Myös Postin oma Postinen on vienyt monelta lehdeltä merkittävästi ilmoitustuloja. Nostamalla Postisen hintaa esim. viisi prosenttia siitä saatavat lisätulot kattaisivat moninkertaisesti Postin kirjepostin vähenemisestä aiheutuneet menetyksen sekä Posti voisi alentaa sanomalehtien jakeluhintoja kestäväälle tasolle.

Paikallislehdet ovat olleet merkittävä tiedotuskanava koronakriisin hoidossa. Paikalliset lehdet ovat myös luetuimpia lehtiä. Postin jakelukustannusten nousu voi kuitenkin johtaa pienten paikallislehtien lakkauttamiseen, mikä vaikuttaa laajasti ja erityisesti harvaan asuttujen alueiden kansalaisten arkeen ja osallisuuteen. Alueilla joilla väestö on ikääntynyt eikä kaikilla ole omaa tietokonetta tai osaamista niiden näyttöön ovat nopeat tietoliikenneverkot ja verkkopalvelut ulottumattomissa. Printtilehti on edelleen monelle kansalaiselle ainoa kanava saada tietoa oman kunnan alueen tilanteesta. Lisäksi paikallislehdet ovat merkittävä ilmoituskanava yhdistyksille ja yrityksille sekä vapaa-ajan asukkaille, jotka saavat tietoa paikallisista tapahtumista paikallislehtien kautta.

Maaseutualueilla asuu runsaasti iäkkäitä kansalaisia. Erityisjakeluun oikeuttavaa 75 vuoden ikärajaa ei tule nostaa. Selkeät rajat helpottavat lain soveltamista käytännössä. Tämä myös helpottaa iäkkäiden ihmisten kotona asumista.

MANE sihteeristö on Maaseutupolitiikan neuvoston asettama toimielin, jonka tehtävänä on valmistella asioita neuvostolle sekä toteuttaa valtioneuvostolle sille asettamia tehtäviä ml. maaseutupoliittisen kokonaisohjelman tavoitteita. MANE pidensi 8.12.2020 nykyisen sihteeristönsä toimikautta siihen asti, kun uudelleen asetettu MANE on nimennyt uuden sihteeristön. MANE sihteeristö voi omissa nimissään lausua ja ottaa kantaa ajankohtaisiin maaseutupoliittisesti merkittäviin ja kiireellisiin asioihin.

MANE sihteeristön puolesta,

Antonia Husberg, maaseutuyllitarkastaja, maaseutupolitiikka, maa- ja metsätalousministeriö

Tarja Lukkari, erityisasiantuntija, maaseutupolitiikan Harvaan asuttujen alueiden HAMA-verkosto, Kajaanin Ammattikorkeakoulu Oy

Husberg Antonia
Maaseutupolitiikan neuvoston sihteeristö